

Αρχική σελίδα>Προσφυγή στη δικαιοσύνη>Πού και πώς>Ποιας χώρας η νομοθεσία ισχύει;
Ποιας χώρας η νομοθεσία ισχύει;

Γερμανία

1 Πηγές δικαίου

1.1 Εθνικοί κανόνες

Μεταξύ 2007 και 2016, η ΕΕ κωδικοποίησε τους κανόνες σύγκρουσης νόμων σημαντικών επιμέρους πεδίων του ιδιωτικού δικαίου σε κανονισμούς [ιδίως, τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 593/2008 (στο εξής: κανονισμός Ρώμη I), τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 864/2007 (στο εξής: κανονισμός Ρώμη II) και τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 650/2012 (στο εξής: κανονισμός για την κληρονομική διαδοχή) — βλ. συναφή επισκόπηση στον οδηγό με τίτλο «Δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση» (https://e-justice.europa.eu/content_ejn_s_publications-287-el.do)]. Με τον τρόπο αυτόν, το πεδίο εφαρμογής των αυτόνομων γερμανικών κανόνων παραπομπής καθίστατο ολοένα και στενότερο.

Βασική πηγή του εθνικού γερμανικού ιδιωτικού διεθνούς δικαίου (ή δικαίου σύγκρουσης νόμων) αποτελεί ο εισαγωγικός νόμος του αστικού κώδικα (Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche – EGBGB), και ιδίως τα άρθρα 3 έως 48 του EGBGB. Σύμφωνα με το άρθρο 3 του EGBGB, ωστόσο, οι διατάξεις νομικών πράξεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και οι διατάξεις διεθνών συμβάσεων κασιχύνουν των διατάξεων του ρηθέντος νόμου εντός των ορίων του πεδίου εφαρμογής τους.

Το γερμανικό δίκαιο περιλαμβάνει διάσπαρτους κανόνες σύγκρουσης νόμων και εκτός EGBGB, για παράδειγμα στον πτωχευτικό κώδικα (Insolvenzordnung – InsO).

Σε τομείς όπου δεν υπάρχει σχετική νομοθετική ρύθμιση, όπως για παράδειγμα στο διεθνές δίκαιο εταιρειών, το εφαρμοστέο δίκαιο καθορίζεται από τα δικαστήρια.

Τα αναφερόμενα στο σημείο 2 αναφέρονται ουσιαστικά στους κανόνες του γερμανικού ιδιωτικού διεθνούς δικαίου.

1.2 Πολυμερείς διεθνείς συμβάσεις

Πλήρης κατάλογος όλων των πολυμερών συμβάσεων που έχουν υπογραφεί και κυρωθεί από τη Γερμανία υπάρχει στο ευρετήριο Β της ομοσπονδιακής επίσημης εφημερίδας (Bundesgesetzblatt) (παραγγελία μέσω <https://www.bgbl.de/>). Μεταξύ των εκεί αναφερόμενων πολυμερών κρατικών συμβάσεων περιλαμβάνονται και όσες περιέχουν ενιαίες διατάξεις ιδιωτικού διεθνούς δικαίου.

Συχνά η θέσπιση τέτοιων πολυμερών συμβάσεων γίνεται με πρωτοβουλία διεθνών οργανισμών. Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να γίνει αναφορά ιδίως στη Συνδιάσκεψη της Χάγης για το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο (www.hcch.net/en/home - <https://www.hcch.net/fr/home> - <https://www.hcch.net/de/home/>), μέλος της οποίας είναι ήδη από πολύ καιρό και η Γερμανία.

1.3 Κύριες διμερείς συμβάσεις

Επιμέρους κανόνες ιδιωτικού διεθνούς δικαίου περιλαμβάνονται επίσης σε διμερείς κρατικές συμβάσεις. Απαρίθμηση των συμφωνιών της Γερμανίας με άλλα κράτη παρατίθεται στο ευρετήριο Β της Bundesgesetzblatt (βλ. ανωτέρω, σημείο 1.2).

2 Εφαρμογή των κανόνων που διέπουν τη σύγκρουση των νόμων

2.1 Υποχρέωση του δικαστή να εφαρμόζει τους κανόνες σχετικά με τη σύγκρουση νόμων αυτεπαγγέλτως

Η σημασία του δικαίου σύγκρουσης νόμων δεν περιορίζεται μόνο στο πλαίσιο των δικαστικών διενέξεων. Ανεξάρτητα από τις νομικές διαφορές που τυχόν ανακύψουν στο μέλλον, οι εμπορικές συναλλασσόμενοι σε διάφορα κράτη πρέπει να γνωρίζουν ποιο δίκαιο θα διέπει τις συμβάσεις που συνάπτουν. Βάσει του εν λόγω δικαίου καθορίζονται τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις τους. Οι οδηγοί που στις διακοπές τους επισκέπτονται άλλα κράτη με το αυτοκίνητο θα πρέπει να γνωρίζουν ποιο δίκαιο ρυθμίζει την ευθύνη την οποία υπέχουν σε περίπτωση που προκαλέσουν εκεί τροχαίο ατύχημα. Βάσει του εν λόγω δικαίου θα καθορισθούν το είδος και η έκταση της αποζημίωσης.

Σε περίπτωση που ενώπιον γερμανικού δικαστηρίου εκκρεμεί διαφορά της οποίας τα πραγματικά περιστατικά συνδέονται με το δίκαιο άλλου κράτους, το δικαστήριο οφείλει να ανατρέξει στην εθνική νομοθεσία περί σύγκρουσης νόμων, προκειμένου να προσδιορίσει το εφαρμοστέο δίκαιο. Ο Γερμανός δικαστής οφείλει να γνωρίζει τους κανόνες του γερμανικού δικαίου σύγκρουσης νόμων. Η εφαρμογή τους πρέπει να γίνεται αυτεπάγγελα.

2.2 Παραπομπή

Όταν οι κανόνες του γερμανικού δικαίου περί σύγκρουσης νόμων υποδεικνύουν την εφαρμογή ενός αλλοδαπού δικαίου το οποίο, όμως, με τη σειρά του, παραπέμπει στο δίκαιο τρίτου κράτους, αυτό γίνεται κατά κανόνα αποδεκτό από το γερμανικό δίκαιο, σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 1 πρώτη περίοδος του EGBGB, με την επιφύλαξη τυχόν ειδικών διατάξεων που περιέχονται σε νομικές πράξεις της Ένωσης ή σε διεθνείς συμβάσεις. Σε περίπτωση που το αλλοδαπό δίκαιο αναπέμπει στο γερμανικό, εφαρμοστέες είναι οι ουσιαστικές διατάξεις της γερμανικής νομοθεσίας (άρθρο 4 παράγραφος 1 δεύτερη περίοδος του EGBGB).

Στον βαθμό που τα μέρη έχουν, σύμφωνα με το γερμανικό ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, την ευχέρεια να επιλέξουν το εφαρμοστέο δίκαιο, η επιλογή αυτή αφορά αποκλειστικά και μόνο τις ουσιαστικές διατάξεις (άρθρο 4 παράγραφος 2 του EGBGB).

2.3 Μεταβολή του συνδυαζόμενου στοιχείου

Το φαινόμενο της μεταβολής του εφαρμοστέου δικαίου (σε «ανοικτές» αντικειμενικές υποστάσεις) είναι γνωστό στο γερμανικό δίκαιο. Παραδείγματος χάριν, τα δικαιώματα επί πράγματος καθορίζονται καταρχήν με βάση το δίκαιο του τόπου όπου βρίσκεται το πράγμα, οπότε, αν το πράγμα μετακινηθεί, τα δικαιώματα επ' αυτού ενδέχεται να καθορίζονται πλέον με βάση το δίκαιο κάποιας άλλης έννομης τάξης.

Αλλά και σε άλλους τομείς δικαίου γίνεται δεκτή η μεταβολή του συνδυαζόμενου στοιχείου, π.χ. όταν επέρχεται μεταβολή της ιθαγένειας.

Εντούτοις, δεν είναι δυνατή μεταβολή του εφαρμοστέου δικαίου όταν ο οικείος κανόνας ιδιωτικού διεθνούς δικαίου προβλέπει συγκεκριμένο χρονικό σημείο ως συνδυαζόμενο στοιχείο. Για παράδειγμα, για τον καθορισμό του εφαρμοστέου κληρονομικού δικαίου ως προς πρόσωπα που αποβίωσαν κατά ή μετά τη 17η Αυγούστου 2015, κρίσιμος είναι ο τόπος της συνήθους διαμονής του κληρονομούμενου κατά τον χρόνο του θανάτου του (βλ. σημείο 3.7).

2.4 Εξαιρέσεις από την κανονική εφαρμογή των κανόνων σχετικά με τη σύγκρουση νόμων

Στο άρθρο 6 του EGBGB διατυπώνεται η επιφύλαξη της δημόσιας τάξης σύμφωνα με το γερμανικό δίκαιο. Βάσει αυτής, αλλοδαπός κανόνας δικαίου δεν εφαρμόζεται αν η εφαρμογή του θα ήταν προδήλως ασυμβίβαστη με θεμελιώδεις αρχές του γερμανικού δικαίου. Ο όρος «θεμελιώδεις αρχές» σημαίνει ότι πρέπει να διακυβεύονται θεμελιώδους χαρακτήρα αρχές δικαίου. Κατά κανόνα, πρόκειται για κατάφωρες παραβιάσεις θεμελιωδών δικαιωμάτων των οποίων ο σεβασμός κατοχυρώνεται από το γερμανικό Σύνταγμα. Για τη δυνατότητα εφαρμογής της επιφύλαξης της δημόσιας τάξης έχει επίσης σημασία το κατά πόσον τα πραγματικά περιστατικά της εκάστοτε υπόθεσης εμφανίζουν συνάφεια με την εγχώρια έννομη τάξη, διότι μόνον τότε μπορεί να γίνει δεκτό ότι

επιπλέον η γερμανική σφαίρα έννομων σχέσεων. Και εν προκειμένω πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τυχόν εφαρμοστέοι ειδικοί κανόνες, ιδίως αυτοί που εμπεριέχονται σε υπερέχουσες νομικές πράξεις της ΕΕ (βλ. για παράδειγμα το άρθρο 21 του κανονισμού Ρώμη Ι, το άρθρο 26 του κανονισμού Ρώμη ΙΙ και το άρθρο 35 του κανονισμού για την κληρονομική διαδοχή). Η εφαρμογή των κανόνων σύγκρουσης νόμων υπόκειται ομοίως σε εξαίρεση όταν συντρέχει περίπτωση εφαρμογής υπερισχυουσών διατάξεων αναγκαστικού δικαίου. Στην περίπτωση των υπερισχυουσών διατάξεων αναγκαστικού δικαίου, καθίσταται αναγκαστικά εφαρμοστέο το εγχώριο δικαιο, διότι το οικείο κράτος θεωρεί την εφαρμογή του πρωταρχικής σημασίας για τη διασφάλιση των δημόσιων συμφερόντων του, ιδίως της πολιτικής, κοινωνικής ή οικονομικής οργάνωσής του. Οι υπερισχύουσες διατάξεις αναγκαστικού δικαίου έχουν ιδίως σημασία στην περίπτωση των συμβατικών και των εξωσυμβατικών ενοχών. Ειδικές ρυθμίσεις για το θέμα αυτό υπάρχουν στις υπερέχουσες νομικές πράξεις της ΕΕ (βλ. ιδίως το άρθρο 9 του κανονισμού Ρώμη Ι, όπου παρέχεται και νομικός ορισμός, και το άρθρο 16 του κανονισμού Ρώμη ΙΙ) ή σε διεθνείς συμβάσεις.

2.5 Απόδειξη αλλοδαπού δικαίου

Ο Γερμανός δικαστής υποχρεούται όχι μόνο να εφαρμόζει αυτεπάγγελα το δικαιο της σύγκρουσης νόμων αλλά, σύμφωνα με το άρθρο 293 του κώδικα πολιτικής δικονομίας (Zivilprozessordnung – ZPO), να ερευνά και το περιεχόμενο των διατάξεων του εφαρμοστέου αλλοδαπού δικαίου κατά τη δίκαιη κρίση του. Στο πλαίσιο αυτό, δεν πρέπει να περιορίζεται στο να λαμβάνει γνώση των αλλοδαπών νομοθετικών διατάξεων, αλλά οφείλει επίσης να ερευνά και την ερμηνεία και εφαρμογή τους από τη νομική θεωρία και τη νομολογία. Στόχος είναι να καταστεί ο δικαστής με τον τρόπο αυτόν ικανός να εφαρμόσει το αλλοδαπό δικαιο όπως θα το έπραττε δικαστής της οικείας χώρας.

Προκειμένου να διακριβώσει το περιεχόμενο του αλλοδαπού δικαίου, ο δικαστής δύναται να κάνει χρήση όλων των δυνατοτήτων διάγνωσης που έχει στη διάθεσή του.

Πηγή πληροφοριών για τα συμβαλλόμενα σε αυτήν κράτη αποτελεί και η Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Λονδίνου, της 7ης Ιουνίου 1968, περί πληροφόρησης επί του αλλοδαπού δικαίου. Το σχετικό αίτημα πρέπει να διαβιβαστεί από την εκάστοτε αρμόδια υπηρεσία παραλαβής/διαβίβασης στην αρμόδια υπηρεσία του οικείου ξένου κράτους.

Αντί για αίτημα νομικής πληροφόρησης κατά την Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Λονδίνου, ο δικαστής μπορεί επίσης να ζητήσει νομική γνωμοδότηση από πραγματογνώμονα, εφόσον ο πραγματογνώμονας διαθέτει και γνώσεις σχετικά με την εφαρμογή του αλλοδαπού δικαίου στην πράξη.

Εάν πρόκειται για απλά ερωτήματα, μπορεί επίσης, υπό προϋποθέσεις, να ζητηθεί και πληροφόρηση από το σημείο επαφής του ευρωπαϊκού δικαστικού δικτύου για αστικές και εμπορικές υποθέσεις ή ο δικαστής να προβεί ο ίδιος σε έρευνα του αλλοδαπού δικαίου, προκειμένου να διακριβώσει το περιεχόμενό του.

Κατά την έρευνα του αλλοδαπού δικαίου, ο δικαστής μπορεί να ζητήσει τη συνδρομή των διαδίκων, χωρίς ωστόσο να δεσμεύεται από τους ισχυρισμούς τους. Μπορεί επίσης να εξαντλήσει αυτεπάγγελα όλες τις δυνατότητες διάγνωσης, χωρίς να δεσμεύεται από τα αποδεικτικά μέσα που προτείνουν οι διάδικοι. Σε περίπτωση που, σε εξαιρετικές περιπτώσεις και παρότι έχει επιδειχθεί κάθε επιμέλεια, δεν καταστεί δυνατό να διακριβωθεί το περιεχόμενο του εφαρμοστέου αλλοδαπού δικαίου, εφαρμόζεται αντ' αυτού το γερμανικό δικαιο.

3 Κανόνες σύγκρουσης νόμων

3.1 Συμβατικές ενοχές και δικαιοπραξίες

Στην περίπτωση των διεθνών συμβάσεων πώλησης, υπερισχύει, ως σύμβαση διεθνούς δικαίου, η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τις διεθνείς πωλήσεις κινητών πραγμάτων, το επονομαζόμενο δικαιο της πώλησης του ΟΗΕ, που ισχύει αυτομάτως στις σχέσεις μεταξύ επιχειρηματιών προερχόμενων από την πληθώρα των συμβαλλομένων κρατών, εφόσον τα μέρη δεν έχουν αποκλείσει σαφώς την εφαρμογή της – παραδείγματος χάριν, με «αποκλεισμό του δικαίου της πώλησης του ΟΗΕ».

Για τις λοιπές συμβάσεις ενοχικού δικαίου που έχουν συναφθεί από την 17η Δεκεμβρίου 2009 και εφεξής, το ζήτημα του εφαρμοστέου δικαίου ρυθμίζεται κατά βάση από τον κανονισμό Ρώμη Ι, εκτός εάν, κατ' εξαίρεση, η οικεία σύμβαση δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του εν λόγω κανονισμού, όπως συμβαίνει, παραδείγματος χάριν, με τις αμειβόμενες συμβάσεις. Συμπληρωματικά, εφαρμόζονται τα άρθρα 46b έως 46d του ΕΓΒΓΒ.

Για τις συμβάσεις που έχουν συναφθεί πριν από την 17η Δεκεμβρίου 2009 εξακολουθούν να είναι εφαρμοστέες οι μέχρι τότε ισχύουσες διατάξεις των άρθρων 27 επ. του ΕΓΒΓΒ, οι οποίες βασίζονταν στη Σύμβαση της Ρώμης του 1980 για το εφαρμοστέο δικαιο στις συμβατικές ενοχές και οι οποίες καταργήθηκαν με ισχύ από την 17η Δεκεμβρίου 2009.

Για ορισμένες ασφαλιστικές συμβάσεις που έχουν συναφθεί πριν από την 17η Δεκεμβρίου 2009, τα άρθρα 7 έως 14 του εισαγωγικού νόμου στον νόμο περί ασφαλιστικών συμβάσεων (Einführungsgesetz zum Versicherungsvertragsgesetz – EGVVG), όπως ισχυαν έως την 16η Δεκεμβρίου 2009, προβλέπουν ειδικούς κανόνες σύγκρουσης νόμων.

3.2 Εξωσυμβατικές ενοχές

Στον τομέα των εξωσυμβατικών ενοχών, από την 11η Ιανουαρίου 2009 και εφεξής το εφαρμοστέο δικαιο προσδιορίζεται κατά κανόνα με βάση τον κανονισμό Ρώμη ΙΙ, συμπληρωματικά δε εφαρμόζεται και το άρθρο 46a του ΕΓΒΓΒ.

Για θέματα που δεν εμπίπτουν στον κανονισμό, όπως για παράδειγμα προσβολές του δικαιώματος στην προσωπικότητα, η γερμανική νομοθεσία περί σύγκρουσης νόμων προβλέπει, στα άρθρα 38 έως 42 του ΕΓΒΓΒ, ειδικούς κανόνες αναφορικά με το εφαρμοστέο δικαιο.

Για τις αξιώσεις από αδικαιολόγητο πλουτισμό, το άρθρο 38 του ΕΓΒΓΒ προβλέπει διαφορετικούς κανόνες αναφορικά με το εφαρμοστέο δικαιο.

Σύμφωνα με το άρθρο 39 του ΕΓΒΓΒ, οι νόμιμες αξιώσεις που πηγάζουν από τη διεξαγωγή ξένων υποθέσεων διέπονται από το δικαιο του κράτους στο οποίο έχει διεξαχθεί η υπόθεση. Ειδικός κανόνας ισχύει για την εκπλήρωση υποχρέωσης τρίτου.

Σύμφωνα με το άρθρο 40 του ΕΓΒΓΒ, οι αξιώσεις αποζημίωσης από αδικαιοπραξία διέπονται κατά κανόνα από το δικαιο του τόπου τέλεσης αυτής, ενώ ο ζημιωθείς δικαιούται να επιλέξει εναλλακτικά ως εφαρμοστέο το δικαιο του τόπου επέλευσης της ζημίας.

Σε κάθε περίπτωση, σύμφωνα με το άρθρο του 42 ΕΓΒΓΒ, τα μέρη δύναται να επιλέξουν εκ των υστέρων το εφαρμοστέο δικαιο.

Εξάλλου, σύμφωνα με το άρθρο 41 του ΕΓΒΓΒ, αντί για το κανονικά εφαρμοστέο δικαιο, μπορεί να τυγχάνει εφαρμογής άλλο δικαιο το οποίο, λόγω ειδικών περιστάσεων, συνδέεται ουσιαστικά στενότερα με την υπόθεση.

3.3 Προσωπική κατάσταση, ζητήματα που συνδέονται με την οικογενειακή κατάσταση (επώνυμο, κατοικία, ικανότητα)

Σύμφωνα με το γερμανικό ιδιωτικό διεθνές δικαιο, τα νομικά ζητήματα που αφορούν τις προσωπικές έννομες σχέσεις φυσικού προσώπου διέπονται από το δικαιο της έννομης τάξης στην οποία παραπέμπει η ιθαγένεια του φυσικού προσώπου (το επονομαζόμενο δικαιο της ιθαγένειας). Αυτό ισχύει ιδίως σε σχέση με το δικαιο στο όνομα (για λεπτομέρειες, βλ. άρθρο 10 του ΕΓΒΓΒ), καθώς και για την ικανότητα δικαίου και τη δικαιοπρακτική ικανότητα φυσικού προσώπου (άρθρο 7 του ΕΓΒΓΒ).

Σύμφωνα με το άρθρο 5 παράγραφος 1 πρώτη περίοδος του ΕΓΒΓΒ, σε περίπτωση που φυσικό πρόσωπο διαθέτει πολλαπλές ιθαγένειες, καθοριστική είναι η λεγόμενη ουσιαστική ιθαγένεια, δηλαδή η ιθαγένεια του κράτους με το οποίο συνδέεται στενότερα το εν λόγω φυσικό πρόσωπο. Στην περίπτωση δε που το πρόσωπο που έχει την ιθαγένεια περισσοτέρων χωρών έχει και τη γερμανική ιθαγένεια, σύμφωνα με το άρθρο 5 παράγραφος 1 δεύτερη περίοδος του ΕΓΒΓΒ, λαμβάνεται υπόψη μόνο η γερμανική ιθαγένεια.

3.4 Θεμελίωση νομικής σχέσης μεταξύ γονέα και τέκνου, συμπεριλαμβανομένης της υιοθεσίας

3.4.1 Θεμελίωση νομικής σχέσης μεταξύ γονέα και τέκνου

Σύμφωνα με το άρθρο 19 του EGBGB, η καταγωγή τέκνου διέπεται καταρχήν από το δικαίο της χώρας όπου έχει τη συνήθη διαμονή του το τέκνο. Στη σχέση με τον κάθε γονέα, η καταγωγή μπορεί να προσδιορισθεί και από το δικαίο της χώρας της ιθαγένειας αυτού. Εξάλλου, αν η μητέρα είναι παντρεμένη, μπορεί για τη ρύθμιση του θέματος της καταγωγής να έχει σημασία και το δικαίο που καθόριζε τα αποτελέσματα του γάμου της μητέρας κατά τον χρόνο της γέννησης του τέκνου (άρθρο 14 του EGBGB). Διαφορετική ρύθμιση ισχύει για τα τέκνα που γεννήθηκαν πριν από την 1η Ιουλίου 1998. Όσον αφορά την προσβολή της καταγωγής, το άρθρο 20 του EGBGB προβλέπει γενικά ότι αυτή διέπεται από το δικαίο της ένομης τάξης από το οποίο προκύπτουν οι προϋποθέσεις της καταγωγής και, όταν η καταγωγή προσβάλλεται από το τέκνο, από το δικαίο του κράτους της συνήθους διαμονής του τέκνου.

3.4.2 Υιοθεσία

Από την 31η Μαρτίου 2020 και εφεξής, η υιοθεσία τέκνου στη Γερμανία διέπεται από το γερμανικό δικαίο. Κατά τα λοιπά, διέπεται από το δικαίο του κράτους στο οποίο ο υιοθετούμενος έχει τη συνήθη διαμονή του κατά τον χρόνο της υιοθεσίας (άρθρο 22 παράγραφος 1 του EGBGB, όπως έχει τροποποιηθεί). Οι διαδικασίες που ολοκληρώθηκαν πριν από την 31η Μαρτίου 2020 διέπονται από το μέχρι τότε ισχύον ιδιωτικό διεθνές δικαίο, δηλαδή η υιοθεσία τέκνου διέπεται από το δικαίο του κράτους του οποίου ο υιοθετών ήταν υπήκοος κατά τον χρόνο της υιοθεσίας (άρθρο 22 παράγραφος 1 πρώτη περίοδος του EGBGB στην προηγούμενη μορφή του). Η υιοθεσία από έναν ή αμφοτέρους τους συζύγους διέπεται από το δικαίο που διέπει τα γενικά αποτελέσματα του γάμου (άρθρο 22 παράγραφος 1 δεύτερη περίοδος του EGBGB στην προηγούμενη μορφή του).

Το θέμα της αναγνώρισης και της διαπίστωσης της εγκυρότητας υιοθεσίας που έχει πραγματοποιηθεί στην αλλοδαπή ρυθμίζεται με τον νόμο σχετικά με τις συνέπειες της υιοθεσίας τέκνου βάσει αλλοδαπού δικαίου (Adoptionswirkungsgesetz – AdWirkG).

3.5 Γάμος, ελεύθερη συμβίωση, συγκατοίκηση, άλλες σχέσεις συμβίωσης, διαζύγιο, δικαστικός χωρισμός, υποχρεώσεις διατροφής

3.5.1 Γάμος

Οι ακόλουθες παρατηρήσεις ισχύουν μόνο για τους γάμους μεταξύ ετεροφύλων. Για τον γάμο μεταξύ ομοφύλων, βλ. σημείο 3.5.2.

Σύμφωνα με το άρθρο 13 του EGBGB, οι προϋποθέσεις για τη σύναψη γάμου καθορίζονται κατά κανόνα για έκαστο μελλόνυμφο με βάση το δικαίο του κράτους του οποίου αυτός είναι υπήκοος. Κατ' εξαίρεση, υπό ορισμένες περιστάσεις, μπορεί αντ' αυτού να εφαρμόζεται το γερμανικό δικαίο.

Στη Γερμανία ο γάμος τελείται μόνον ενώπιον ληξιάρχου ή, κατ' εξαίρεση, από πρόσωπο που έχει εξουσιοδοτηθεί ειδικά από ξένο κράτος να τελεί γάμους (άρθρο 13 παράγραφος 4 δεύτερη περίοδος του EGBGB).

Στον βαθμό που τα γενικά αποτελέσματα του γάμου δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού (ΕΕ) 2016/1103 για τη θέσπιση ενισχυμένης συνεργασίας στον τομέα της διεθνούς δικαιοδοσίας, του εφαρμοστέου δικαίου και της αναγνώρισης και εκτέλεσης αποφάσεων σε ζητήματα περιουσιακών σχέσεων των συζύγων (στο εξής: κανονισμός για τις περιουσιακές σχέσεις των συζύγων), αυτά διέπονται από το δικαίο που επέλεξαν οι σύζυγοι (άρθρο 14 παράγραφος 1 του EGBGB).

3.5.2 Ελεύθερη συμβίωση, συγκατοίκηση, άλλες σχέσεις συμβίωσης

Ο γάμος μεταξύ ομοφύλων και η καταχωρισμένη σχέση συμβίωσης ρυθμίζονται από το άρθρο 17b του EGBGB. Βάσει της διάταξης αυτής, η σύσταση, η λύση και τα γενικά αποτελέσματα της καταχωρισμένης σχέσης συμβίωσης που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού (ΕΕ) 2016/1104 για τη θέσπιση ενισχυμένης συνεργασίας στον τομέα της διεθνούς δικαιοδοσίας, του εφαρμοστέου δικαίου και της αναγνώρισης και εκτέλεσης αποφάσεων σε ζητήματα περιουσιακών σχέσεων των καταχωρισμένων συντρόφων (στο εξής: κανονισμός για τις περιουσιακές σχέσεις των καταχωρισμένων συντρόφων) διέπονται από το δικαίο του κράτους του οποίου το μητρώο καταχωρίστηκε η σχέση συμβίωσης (άρθρο 17b παράγραφος 1 πρώτη περίοδος του EGBGB). Το ίδιο ισχύει στην περίπτωση που οι σύζυγοι είναι του ίδιου φύλου ή που τουλάχιστον ο ένας εκ των συζύγων δεν ανήκει ούτε στο γυναικείο ούτε στο ανδρικό φύλο (άρθρο 17b παράγραφος 4 πρώτη περίοδος του EGBGB). Δεδομένου ότι από την 1η Οκτωβρίου 2017 και εφεξής δεν είναι πλέον δυνατή στη Γερμανία η σύναψη καταχωρισμένων σχέσεων συμβίωσης (άρθρο 3 παράγραφος 3 του νόμου για την επέκταση της δυνατότητας σύναψης γάμου – Eheöffnungsgesetz), το άρθρο 17b παράγραφος 1 πρώτη περίοδος του EGBGB αποτελεί, όσον αφορά το ζήτημα της σύναψης καταχωρισμένης σχέσης συμβίωσης, μια εξαιρετικά σπάνια περίπτωση γερμανικού κανόνα σύγκρουσης νόμων που καλύπτει έννομες σχέσεις οι οποίες μπορούν να προκύψουν μόνο στο εξωτερικό.

3.5.3 Διαζύγιο και δικαστικός χωρισμός

Από την 21η Ιουνίου 2012 και εφεξής το δικαίο που εφαρμόζεται στο διαζύγιο καθορίζεται βάσει του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1259/2010 για τη θέσπιση ενισχυμένης συνεργασίας στον τομέα του δικαίου που είναι εφαρμοστέο στο διαζύγιο και τον δικαστικό χωρισμό (στο εξής: κανονισμός Ρώμη III). Ο κανονισμός εφαρμόζεται ακόμη και αν το καθοριζόμενο από αυτόν δικαίο δεν είναι δικαίο συμμετέχοντος στην ενισχυμένη συνεργασία κράτους μέλους (άρθρο 4 του κανονισμού Ρώμη III). Εξάλλου, και στην περίπτωση των γάμων μεταξύ ομοφύλων, το διαζύγιο και ο δικαστικός χωρισμός διέπονται από τον κανονισμό Ρώμη III (άρθρο 17b παράγραφος 4 πρώτη περίοδος του EGBGB).

Συμπληρωματικά ισχύουν τα άρθρα 17 και 17a EGBGB:

Στη Γερμανία γάμος μπορεί να λυθεί μόνο με δικαστική απόφαση (άρθρο 17 παράγραφος 3 του EGBGB).

Όσον αφορά την εξισορρόπηση των συνταξιοδοτικών αξιώσεων των συζύγων μετά το διαζύγιο, εφαρμοστέο είναι, σύμφωνα με το άρθρο 17 παράγραφος 4 του EGBGB, το δικαίο που διέπει το διαζύγιο. Σε περίπτωση που το αλλοδαπό δικαίο δεν προβλέπει τον θεσμό της εξισορρόπησης των συνταξιοδοτικών αξιώσεων των συζύγων μετά το διαζύγιο, η εξισορρόπηση αυτή πραγματοποιείται, κατόπιν αίτησης και υπό ορισμένες προϋποθέσεις, επικουρικώς σύμφωνα με τις διατάξεις του γερμανικού δικαίου.

Το δικαίωμα χρήσης ευρισκόμενης στην ημεδαπή κοινής κατοικίας των συζύγων, καθώς και ευρισκόμενης στην ημεδαπή οικοσκευής ρυθμίζεται με βάση τις διατάξεις του γερμανικού ουσιαστικού δικαίου (άρθρο 17a EGBGB).

3.5.4 Διαζύγιο και δικαστικός χωρισμός

Το ζήτημα του δικαίου που εφαρμόζεται στις αξιώσεις διατροφής μεταξύ συγγενών ή συζύγων καθορίζεται, από την 18η Ιουνίου 2011 και εφεξής, βάσει του Πρωτοκόλλου της Χάγης σχετικά με το εφαρμοστέο δικαίο στις υποχρεώσεις διατροφής της 23ης Νοεμβρίου 2007. Σύμφωνα με το άρθρο 2 αυτού, το πρωτόκολλο εφαρμόζεται καθολικά, ακόμα και αν το δικαίο που ορίζεται από το ίδιο ως εφαρμοστέο αποτελεί δικαίο μη συμβαλλόμενου κράτους. Ως εκ τούτου, οι μέχρι τούδε ισχύουσες γερμανικές ρυθμίσεις του EGBGB καταργήθηκαν.

3.6 Περιουσιακές σχέσεις των συζύγων

Τα περιουσιακά αποτελέσματα του γάμου διέπονται από τον κανονισμό για τις περιουσιακές σχέσεις των συζύγων. Αυτό ισχύει και για τους γάμους μεταξύ ομοφύλων (άρθρο 17b παράγραφος 4 δεύτερη περίοδος του EGBGB). Σύμφωνα με τον κανονισμό για τις περιουσιακές σχέσεις των συζύγων, τον πρώτο ρόλο έχει η αυτονομία των μερών: οι μέλλοντες σύζυγοι μπορούν να επιλέξουν το εφαρμοστέο στις περιουσιακές σχέσεις τους δικαίο (άρθρο 22 παράγραφος 1 του κανονισμού για τις περιουσιακές σχέσεις των συζύγων). Ελλείψει συμφωνίας μεταξύ των μερών, καθοριστικό στοιχείο είναι ο τόπος κοινής διαμονής των συζύγων και, επικουρικά, η κοινή ιθαγένεια και ο κοινός στενότερος δεσμός (βλ. άρθρο 26 του κανονισμού για τις περιουσιακές σχέσεις των συζύγων). Λόγω της ημερομηνίας έναρξης της εφαρμογής του (30 Ιανουαρίου 2019), ο κανονισμός για τις περιουσιακές σχέσεις των καταχωρισμένων συντρόφων δεν καλύπτει τις καταχωρισμένες σχέσεις συμβίωσης που έχουν συναφθεί στη Γερμανία, καθώς, από την 1η Οκτωβρίου 2017 και εφεξής, δεν μπορούν να συναφθούν κατά το γερμανικό δικαίο καταχωρισμένες σχέσεις συμβίωσης (βλ. ανωτέρω σημείο 3.5.2). Εξάλλου, και στην περίπτωση του κανονισμού για τις περιουσιακές σχέσεις των καταχωρισμένων συντρόφων, τον πρώτο ρόλο έχει η αυτονομία των μερών (άρθρο 22 παράγραφος 1 του κανονισμού για τις

περιουσιακές σχέσεις των καταχωρισμένων συντρόφων). Ελλείψει συμφωνίας επιλογής δικαίου, το εφαρμοστέο στις περιουσιακές σχέσεις των καταχωρισμένων συντρόφων δικαιο είναι το δικαιο του κράτους δυνάμει του δικαίου του οποίου δημιουργήθηκε η σχέση καταχωρισμένης συμβίωσης (άρθρο 26 παράγραφος 1 του κανονισμού για τις περιουσιακές σχέσεις των καταχωρισμένων συντρόφων).

3.7 Διαθήκες και κληρονομική διαδοχή

Για θανάτους που επήλθαν κατά ή μετά τη 17η Αυγούστου 2015 εφαρμόζεται κατά βάση ο κανονισμός για την κληρονομική διαδοχή. Σύμφωνα με τον κανονισμό για την κληρονομική διαδοχή, το βασικό συνδετικό στοιχείο για τον καθορισμό του δικαίου που διέπει την κληρονομική διαδοχή είναι η τελευταία συνήθης διαμονή του κληρονομούμενου. Οι προγενέστερες της 17ης Αυγούστου 2015 υποθέσεις κληρονομικής διαδοχής διέπονται, σύμφωνα με το άρθρο 25 του EGBGB στην προηγούμενη μορφή του (το άρθρο 25 του EGBGB όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει ορίζει ότι εφαρμόζεται αναλογικά ο κανονισμός για την κληρονομική διαδοχή), από το εθνικό δικαιο του κληρονομούμενου κατά το χρόνο του θανάτου του. Για ακίνητα που βρίσκονται στην ημεδαπή ήταν δυνατόν να επιλεγεί ως εφαρμοστέο το γερμανικό δικαιο.

Οι τυπικές προϋποθέσεις για τις διατάξεις τελευταίας βούλησης καθορίζονται για τις υποθέσεις κληρονομικής διαδοχής μετά τη 17η Αυγούστου 2015 από το άρθρο 26 του EGBGB όπως έχει τροποποιηθεί, το οποίο για τις διατάξεις διαθήκης προβλέπει ουσιαστικά την άμεση εφαρμογή της Σύμβασης της Χάγης της 5ης Οκτωβρίου 1961, η οποία ισχύει για τη Γερμανία ως συμβαλλόμενο κράτος από το 1965 (παράγραφος 1), και για τον τύπο των άλλων πράξεων διάθεσης αιτία θανάτου παραπέμπει στο άρθρο 27 του κανονισμού για την κληρονομική διαδοχή (παράγραφος 2). Για τις προγενέστερες της 17ης Αυγούστου 2015 υποθέσεις κληρονομικής διαδοχής εφαρμόζεται το άρθρο 26 του EGBGB στην προηγούμενη μορφή του, το οποίο αναπαρήγαγε τις βασικές διατάξεις για τη σύγκρουση νόμων της Σύμβασης της Χάγης του 1961 για τις συγκρούσεις νόμων που αφορούν τον τύπο διατάξεων διαθήκης. Σύμφωνα με την εν λόγω διάταξη, διαθήκη θεωρείται τυπικώς έγκυρη εφόσον ο τύπος της πληροί τις προϋποθέσεις που προβλέπει έννομη τάξη με την οποία υφίσταται δεσμός, για παράδειγμα, με βάση την ιθαγένεια ή τη συνήθη διαμονή του κληρονομούμενου ή τον τόπο σύνταξης της διαθήκης.

3.8 Ακίνητη περιουσία

Σύμφωνα με το άρθρο 43 του EGBGB, τα δικαιώματα επί πραγμάτων διέπονται καταρχήν από το δικαιο του κράτους στο οποίο βρίσκεται το εκάστοτε πράγμα. Το δικαιο της τοποθεσίας του πράγματος ρυθμίζει, για παράδειγμα, το περιεχόμενο της κυριότητας, καθώς και τον τρόπο με τον οποίο είναι δυνατόν να μεταβιβασθεί η κυριότητα ή να συσταθεί ενέχυρο επί του πράγματος.

Το άρθρο 45 του EGBGB προβλέπει ειδικό συνδετικό στοιχείο για τα μέσα μεταφοράς.

Στην ειδική ρύθμιση του άρθρου 43 παράγραφος 2 του EGBGB υπάγεται η μεταφορά πράγματος από ένα κράτος σε άλλο.

Τέλος, το άρθρο 44 του EGBGB ρυθμίζει αυτοτελώς το ζήτημα των εκπομπών από ακίνητο.

Στον τομέα των εμπράγματων δικαιωμάτων δεν παρέχεται ελευθερία επιλογής του εφαρμοστέου δικαίου. Ωστόσο, σύμφωνα με το άρθρο 46 του EGBGB, μπορεί να υπάρξει παρέκκλιση από το δικαιο που καθορίζεται με βάση τα συνδετικά στοιχεία που μνημονεύονται παραπάνω, αν τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης συνδέονται ουσιαστικά στενότερα με το δικαιο άλλου κράτους.

3.9 Αφερεγγυότητα

Παράλληλα με τις διατάξεις για τη σύγκρουση νόμων του κανονισμού (ΕΕ) 2015/848, της 20ής Μαΐου 2015, περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας, στις οποίες περιέχονται, μεταξύ άλλων, ρυθμίσεις για τις σχέσεις μεταξύ των κρατών μελών, το άρθρο 335 του πτωχευτικού κώδικα ορίζει σε σχέση με τις τρίτες χώρες ότι η πτωχευτική διαδικασία και οι συνέπειές της διέπονται καταρχήν από το δικαιο του κράτους στο οποίο κινήθηκε η διαδικασία της πτώχευσης. Τα άρθρα 336 επ. του πτωχευτικού κώδικα προβλέπουν σε σχέση με ορισμένες πτυχές του διεθνούς πτωχευτικού δικαίου (π.χ. εργασιακές σχέσεις, συμψηφισμός, πτωχευτική ανάκληση) ειδικά συνδετικά στοιχεία τα οποία μπορεί να παρεκκλίνουν από την αρχή αυτή.

Τελευταία επικαιροποίηση: 14/04/2022

Την έκδοση αυτής της σελίδας στην εθνική γλώσσα διαχειρίζεται ο αντίστοιχος αρμόδιος επαφής του ΕΔΔ. Οι μεταφράσεις έχουν γίνει από την αρμόδια υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Οι τυχόν αλλαγές που επιφέρει η αρμόδια εθνική αρχή στο πρωτότυπο ενδέχεται να μην έχουν περιληφθεί ακόμα στις μεταφράσεις. Η Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο δεν αναλαμβάνουν καμία απολύτως ευθύνη όσον αφορά πληροφορίες ή δεδομένα που περιέχονται ή αναφέρονται στο παρόν έγγραφο. Βλ. την ανακοίνωση νομικού περιεχομένου για τους κανόνες πνευματικής ιδιοκτησίας που ισχύουν στο κράτος μέλος που είναι αρμόδιο για την παρούσα σελίδα.